Ольга Юркова. TED 2018. На полі бою з імперією російських фейкових новин

5 липня 2014 року українська армія увійшла у місто Слов'янськ на сході України. Вони зібрали усіх місцевих мешканців на площі Леніна. Потім вони публічно розіп'яли сина проросійського військового. Йому було лише 3 роки. Біженка Галина Пишняк розповіла цю історію російському Першому каналу.

Насправді, такого випадку ніколи не було. Я була у Слов'янську. Там немає площі Леніна. Насправді, чоловік Галини був активним проросійським бойовиком на Донбасі.

І це лише один із багатьох прикладів. Україна страждає від пропаганди та фейкових новин Росії наразі вже 4 роки. Але Росія не єдиний гравець у цьому просторі. Фейкові новини з'являються у всьому світі. Ми всі знаємо про них. Ми постійно бачимо і читаємо їх. Але справа у тому, що не завжди ми здатні відрізнити що є фейком, а що правдою. Та ми ґрунтуємо наші рішення на фактах, отриманих із преси та соціальних мереж. Коли факти неправдиві, то і рішення неправильні.

Багато людей вже не вірять нікому, та це навіть ще небезпечніше. Вони стають легкою здобиччю популістів на виборах, або навіть беруться за зброю. Фейкові новини — це погано не лише для журналістики. Це загроза для демократії і суспільства.

4 роки тому солдати у формі без жодних розпізнавальних ознак прибули на Кримський півострів, водночас з цією подією російські ЗМІ влаштували шалену атаку фейками про Україну. Тож група журналістів, серед них і я, заснували веб-сайт, щоб дослідити ці фейкові новини. Ми назвали його StopFake. Ідея проста: вибрати новину, перевірити її правдивість, використовуючи достовірні джерела, як-то фото, відео та інші докази, які можна перевірити. Якщо підтверджується, що це фейк, ми публікуємо його на нашому сайті. Нині StopFake - це інформаційний хаб, що аналізує пропаганду у всіх її проявах. Сайт доступний 11 мовами, у нас мільйони переглядів. Ми навчили більше ніж 10 тисяч людей, як відрізнити правду від брехні. І ми вчимо перевіряти факти по всьому світу.

StopFake викрив більше ніж 1000 фейків про Україну. Ми ідентифікували 18 міфів, створених за допомогою цих фейкових новин. Наприклад, що Україна — фашистська держава, що це країна — банкрут, що це країна, якою керує хунта внаслідок державного перевороту. Ми довели, що це не помилка журналістів, а навмисна дезінформація.

Фейкові новини — це могутня зброя в інформаційній війні, але ми можемо щось із цим зробити. У нас у всіх є смартфони. Коли ми бачимо щось цікаве, це часто буває автоматично. Ми клікаємо, і поширюємо цю інформацію. Але як не стати частиною фейкових новин? По-перше, якщо новина надто драматична, емоційна, чи виглядає як кліколовка, то найімовірніше, що це неправда. Правда інколи є нудною.

Маніпуляції завжди дуже привабливі. Вони придумані так, щоб захопити вас. Проведіть своє дослідження. Це другий пункт. Дуже просто. Зайдіть на інші сайти. Перевірте альтернативні джерела новин. Загугліть імена, адреси, номерні знаки, експертів, авторів. Не просто вірте, перевіряйте. Це єдиний спосіб зупинити культуру фейкових новин.

Ця інформаційна війна стосується не лише фейкових новин. Наше суспільство будується на довірі: довірі до наших інституцій, до науки, довірі до наших лідерів, довірі до наших новинних редакцій. І це наш обов'язок — знайти спосіб відновити довіру, адже фейкові новини її руйнують.

Тож запитайте себе: у що ви більше не вірите? Де саме ваша довіра була зруйнована? І що ви збираєтеся з цим робити?

Дякую!